EUROPA-KOMMISSIONEN

Bruxelles, den 9.2.2010
KOM(2010)47 endelig

BERETNING FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET OG EUROPA-PARLAMENTET

Om gennemførelsen af Rådets direktiv 91/676/EØF om beskyttelse af vand mod forurening forårsaget af nitrater, der stammer fra landbruget, baseret på medlemsstaternes rapporter for perioden 2004-2007

SEK(2010)118

BERETNING FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET OG EUROPA-PARLAMENTET

Om gennemførelsen af Rådets direktiv 91/676/EØF om beskyttelse af vand mod forurening forårsaget af nitrater, der stammer fra landbruget, baseret på medlemsstaternes rapporter for perioden 2004-2007

1. INDLEDNING

Rådets direktiv 91/676/EØF (i det følgende benævnt nitratdirektivet) sigter mod at beskytte vandressourcer mod forurening, der forårsages af nitrater fra landbruget, ved hjælp af en række foranstaltninger i medlemsstaterne: gennemførelse af vandmålinger (nitratkoncentration og trofisk tilstand); kortlægning af vandområder, der er forurenede eller forureningstruede; udpegelse af sårbare zoner (områder, hvorfra der er afstrømning til kortlagte vandområder); udarbejdelse af kodekser for godt landmandskab og handlingsprogrammer (en række foranstaltninger til forebyggelse og nedbringelse af nitratforurening) og fornyet overvejelse af udpegede sårbare områder og handlingsprogrammer mindst hvert fjerde år.

Artikel 10 i nitratdirektivet pålægger medlemsstaterne at forelægge Kommissionen en rapport hvert fjerde år efter meddelelsen af direktivet. Rapporten bør omfatte oplysninger om kodekser for godt landmandskab, udpegede sårbare zoner, resultaterne af vandovervågningen og en sammenfatning af de relevante aspekter af handlingsprogrammer, der er udarbejdet i forbindelse med nitratsårbare zoner.

Sigtet med denne beretning er at informere Europa-Parlamentet og Rådet om status for gennemførelsen af nitratdirektivet i overensstemmelse med artikel 11. Beretningen er baseret på de oplysninger, som medlemsstaterne har fremsendt for perioden 2004-2007, og den ledsages af aggregerede kort over næringsstofpresset fra landbruget, vandkvalitet og udpegede nitratsårbare zoner, som findes i arbejdsdokumentet **(**SEK(2010)118**)** fra Kommissionens tjenestegrene. Det er første gang, at alle 27 medlemsstater har fremsendt en rapport[1]. Beretningen omhandler derfor hovedsageligt EU-27, men der er også medtaget sammenligninger med den tredje rapporteringsperiode for EU-15 og visse nye medlemsstater. Det er ikke muligt at foretage en sammenligning med den tidligere rapporteringsperiode for alle nye medlemsstater, da den nuværende rapport var den første for mange af dem[2]. Rapporterne blev fremsendt i 2008-2009. En række medlemsstater fremsendte supplerende oplysninger i 2009, først og fremmest vandkvalitetsdata.

[1] Herunder Rumænien og Bulgarien, som endnu ikke er omfattet af dette krav. Bulgarien har også medsendt vandkvalitetsdata for perioden 2000-2003.

[2] Cypern, Tjekkiet, Estland og Ungarn fremsendte i 2004 en rapport om perioden 2000-2003.

2. UDVIKLINGEN AF PRESSET FRA LANDBRUGET SIDEN SIDSTE RAPPORTERINGSPERIODE

Den gradvise nedbringelse af forbruget af mineralsk kvælstofgødning, som blev påbegyndt i begyndelsen af 1990'erne, har stabiliseret sig i perioden 2004-2007 for EU-15. For EU-27 som helhed er kvælstofforbruget svagt stigende[3]. Sammenholdt med den forrige rapporteringsperiode er det samlede årlige forbrug af mineralsk kvælstofgødning forblevet konstant på ca. 9 mio. tons i EU-15[4], medens det er steget 6 %, fra 11,4 til 12,1 mio. tons, i EU-27.

Forbruget af mineralske fosforgødninger faldt med 9 % for EU-15, medens det kun faldt 1 % for EU-27 sammenholdt med den foregående rapporteringsperiode[3].

Den nedadgående tendens for antallet af dyr, som blev omtalt i rapporten for den foregående periode, har stabiliseret sig i perioden 2004-2007. En sammenligning mellem 2003 og 2007[5] viser, at antallet af svin og fjerkræ faldt, bortset fra æglæggende høner, medens der var tale om en svag stigning i antallet af geder, får og kvæg. Antallet af malkekvæg steg med 7,6 % i EU-15. For EU-27 noteres der lignende tendenser; der er dog et mere udpræget fald i antallet af fjerkræ, med undtagelse af æglæggende høner.

Mængden af kvælstof fra husdyrhold, som årligt spredes på landbrugsjorden i EU-27, faldt fra 9,4 til 9,1 mio. tons mellem 2003 og 2007 og fra 7,9 til 7,6 mio. tons for EU-15. Der er store forskelle på presset fra landbruget fra den ene medlemsstat til den anden[6]. Områderne med det højeste næringsstofpres er bl.a. Nederlandene, Belgien (Flandern) og Frankrig (Bretagne). Medlemsstaterne i EU's østlige del har generelt et lavere pres på grund af et lavere forbrug af gødning og ringere husdyrtæthed.

Overfladevandets kvælstofbelastning fra landbruget er faldende i mange medlemsstater. Ikke desto mindre er den forholdsmæssige belastning fra landbruget fortsat høj. I de fleste medlemsstater står landbruget for over 50 % af den samlede kvælstofudledning til overfladevande. Kvælstofbelastningen i vandløbsoplande fra diffuse kilder er fortsat høj i store dele af EU[7].

3. STATUS OG TENDENSER FOR VANDKVALITETEN

Overvågningsnet

En tilstrækkelig overvågning af vandet er afgørende for at kunne vurdere vandkvaliteten, og den forudsætter et repræsentativt overvågningsnet i hele området til overvågning af grundvand, overfladevand og havvand. En række medlemsstater er ved at integrere nitratovervågningen i overvågningsnet, som er oprettet i medfør af

---

3 Jf. figur 1A og 1B i arbejdsdokumentet.

4 Baseret på OECD-statistikker for 2003-2007. Der er ingen oplysninger i databasen om Belgien og Irland. Irland har fremsendt egne tal.

5 Jf. tabel 3 i arbejdsdokumentet.

6 Jf. kort 1 til 6 i arbejdsdokumentet.

7 Jf. kort 7 i arbejdsdokumentet.

rammedirektivet for vand[8]. For den aktuelle rapporteringsperiode var 50 % af overvågningsstationerne i 10 medlemsstater ens i nitratdirektivets og vandrammedirektivets databaser.

Det samlede antal prøveudtagningssteder i EU-27 er 31 000 for grundvand og 27 000 for overfladevand. Antallet af prøveudtagningssteder i EU-12 er væsentligt lavere end i EU-15, nemlig 7 000 for grundvand og 5 000 for overfladevand. Sammenholdt med den foregående rapporteringsperiode er antallet af prøveudtagningssteder for grundvand i EU-15 steget fra 20 000 til 24 000, og for overfladevand er antallet af prøveudtagningssteder forblevet stabilt på 22 000. Det samlede antal prøveudtagningssteder, som er de samme som i den foregående rapporteringsperiode, hvilket gør det lettere at beregne tendenser, er 18 000 for grundvand og 14 000 for overfladevand.

Den gennemsnitlige tæthed af prøveudtagningssteder for grundvand er 13,7 pr. 1 000 km^2 med den højeste tæthed i Belgien, Malta og Danmark (henholdsvis 99, 44 og 34 prøveudtagningssteder pr. 1 000 km^2) og den laveste tæthed i Finland, Sverige og Litauen (henholdsvis 0,2, 0,4 og 0,8 pr. 1 000 km²). De fleste medlemsstater har fremsendt data for grundvandsovervågningen, som dækker forskellige dybder, fra 0-5 m og op til mere end 30 m dybde. Nogle få medlemsstater har oplyst overvågningsfrekvensen, som ligger fra 1 (Nederlandene) til 4 gange om året (Belgien, Frankrig, Slovenien og Slovakiet).

Den gennemsnitlige tæthed af prøveudtagningssteder for fersk overfladevand er 7,4 pr. 1 000 km^2 med den højeste tæthed i Malta, Belgien og Det Forenede Kongerige (henholdsvis 114, 29 og 36 prøveudtagningssteder pr. 1 000 km^2) og den laveste tæthed i Finland (0,5 pr. 1 000 km²). De fleste medlemsstater med kystvande, har også prøveudtagningssteder for havvand. Overvågningsfrekvensen for overfladevand ligger fra 7,4 gange årligt i Rumænien og op til 26 gange årligt visse steder i Tyskland og Slovenien.

Medlemsstaterne fremsendte geo-referencedata om vandkvaliteten, som gjorde det muligt, at udarbejde aggregerede vandkvalitetskort[9] med angivelse af nitratforurening og trofisk tilstand.

Grundvand

I perioden 2004-2007 viste 15 % af overvågningsstationerne i EU-27 gennemsnitlige nitratkoncentrationer på over 50 mg nitrat pr. liter[10], 6 % viste 40 til 50 mg nitrat pr. liter og 13 % 25-40 mg nitrat pr. liter. Ca. 66 % af grundvandsovervågningsstationerne viste en koncentration på under 25 mg nitrat pr. liter. For EU-15 er tallene 17 % over 50 mg nitrat pr. liter, 6 % viste 40 til 50 mg, 15 % viste 25-40 mg og 62 % under 25 mg nitrat pr. liter[11]. De høje koncentrationer (over 40 mg pr. liter) kan bl.a. findes i dele af Estland, den sydøstlige del af Nederlandene, Belgien (Flandern), Midtengland, en række regioner i Frankrig, Norditalien, det nordøstlige Spanien, den sydøstlige del af Slovakiet, det sydlige

8 Direktiv 2000/60/EF.

9 Jf. kort 8-15 i arbejdsdokumentet.

10 50 mg NO_3-/l er tærskelværdien i nitratdirektivet.

11 Jf. figur 2 i arbejdsdokumentet.

Rumænien, Malta og Cypern. Der er også mange stationer langs Middelhavskysten, som viser forholdsvis høje værdier.

Tendenser for grundvandets kvalitet

De fleste medlemsstater, som fremsendte en rapport for den foregående periode, har foretaget en sammenligning med dataene for den aktuelle periode, herunder også nogle nye medlemsstater (Bulgarien, Cypern, Estland og Ungarn[12]). Sverige fremsendte ikke oplysninger om tendensen, da næsten alt grundvand ligger under 25 mg nitrat pr. liter, og fordi der er evalueret færre overvågningsstationer for den aktuelle periode. Der kunne ikke fastslås tendenser for Grækenland på grund af manglende data, og heller ikke for Polen, Litauen, Letland, Malta, Rumænien, Slovenien og Slovakiet, som fremsendte rapporter for første gang.

Sammenligninger med dataene fra den foregående rapporteringsperiode[13] viser for EU-15[14], at de fremherskende tendenser er uændret eller faldende (66 % af overvågningsstationerne, hvoraf 30 % med faldende tendens). 34 % af overvågningsstationerne viser dog stadig stigende tendens. I de nye medlemsstater, som har sammenlignet data med den foregående periode (Bulgarien, Cypern, Estland og Ungarn), viser 80 % af stationerne uændret, 11 % viser faldende tendens og 9 % stigende. Der var stigende tendens i flere end 30 % af overvågningsstationerne i bl.a. Belgien, Frankrig, Spanien, Portugal, Tyskland, Irland, Italien og Det Forenede Kongerige. Med undtagelse af Irland har disse medlemsstater dog en lige så stor eller større andel af stationer, som viser en forbedret kvalitet. Tendensanalysen pr. vandkvalitetskategori[15] viser, at i en række medlemsstater er andelen af prøveudtagningssteder, som overskrider 50 mg pr. liter, stadig stigende, herunder i Belgien, Danmark, Grækenland, Spanien, Frankrig, Irland, Italien, Nederlandene og Det Forenede Kongerige. Andelen af prøveudtagningssteder over 50 mg pr. liter faldt i Østrig, Tyskland, Finland, Luxembourg og Portugal. Dataene bør dog fortolkes med en vis forsigtighed, da mange medlemsstater har øget overvågningstætheden betydeligt, og det kan påvirke andelen for hver kvalitetskategori.

Grundvandsdybde

Dybtliggende grundvand er mindre forurenet end højtliggende grundvand. Grundvandsdybden med den største andel af prøveudtagningssteder, hvor 50 mg nitrat pr. liter overskrides, er mellem 5 m og 15 m[16].

Fersk overfladevand

I perioden 2004-2007 registrerede 21 % af overvågningsstationerne for overfladevand i EU-27 en gennemsnitlig nitratkoncentration på under 2 mg pr. liter, og 37 % registrerede mellem 2 og 10 mg pr. liter. Koncentrationen lå for 3 % af stationernes vedkommende gennemsnitligt på mellem 40 og 50 mg pr. liter, og også

---

12 Tjekkiet fremsendte ikke vandkvalitetsdata i rapporten for 2000-2003, så der kunne ikke foretages nogen tendensanalyse.

13 Jf. figur 3 i arbejdsdokumentet.

14 Undtagen Sverige af de nævnte grunde.

15 Jf. tabel 1 i arbejdsdokumentet.

16 Jf. figur 4 i arbejdsdokumentet.

3 % af stationerne viste gennemsnitligt over 50 mg pr. liter. For EU-15 er tallene 24 % viste under 2 mg nitrat pr. liter, 30 % registrerede mellem 2 og 10 mg, 4 % registrerede mellem 40 og 50 mg, og der var også 4 %, som registrerede over 50 mg nitrat pr. liter.

Medlemsstaterne med den største andel under 2 mg/l var Sverige (97 %), Bulgarien (76 %), Finland (59 %) og Portugal (50 %). Medlemsstaterne med den største andel over 50 mg/l var Malta (43 %), Belgien (10 %) og Det Forenede Kongerige (7 %)[17].

Navnlig i England, Flandern og Bretagne registreres der høje værdier over 40 mg/l. I de nye medlemsstater er det navnlig i dele af Tjekkiet og Ungarn og nogle få områder i Polen, der optræder høje nitratkoncentrationer i overfladevande (over 25 mg/l)[18].

Tendenser for kvaliteten af fersk overfladevand

Sammenlignet med den tidligere rapporteringsperiode er nitratkoncentrationen faldende eller uændret ved 70 % af overvågningsstederne i EU-15. Frankrig (18 %) har den største andel af stationer, hvor kvaliteten er forbedret[19], medens Grækenland[20] (41 %) og Luxembourg (30 %) har den største andel af stationer, der har registreret forringet vandkvalitet[21]. Italien og Belgien har en forholdsvis stor andel af stationer med forbedret kvalitet (10 % for Italien og 13 % for Belgien), men en lignende andel stationer med forringet kvalitet. Områder, hvor der er en forholdsvis stor andel af stærkt stigende nitratkoncentrationer, omfatter bl.a. Vestengland, Grækenland og den østlige del af Po-deltaet i Italien[22]. Sidstnævnte kan dog også opvise en forholdsvis stor andel med stærkt nedadgående tendens. Ud af de nye medlemsstater, som har indberettet tendenser, har Cypern (26 %) den største andel af forbedrede tendenser, medens Estland (10 %) har den største andel af faldende tendenser[23]. Tendensanalysen pr. vandkvalitetskategori[24] viser, at andelen af prøveudtagningssteder, som overskrider 50 mg pr. liter, stadig stiger i en række medlemsstater, herunder navnlig i Belgien og Det Forenede Kongerige. Andelen med over 50 mg pr. liter er faldet i Frankrig og Italien, medens en række lande i EU-15 ikke har nogen værdier over 50 mg pr. liter for overfladevand (Østrig, Tyskland, Grækenland, Finland, Irland, Luxembourg, Portugal og Sverige). Dataene bør dog fortolkes med en vis forsigtighed, da ændringer i overvågningstætheden kan påvirke andelen for hver kvalitetskategori.

Overfladevandets trofiske tilstand

Medlemsstaterne anvender forskellige kriterier, når de vurderer den trofiske tilstand af ferske overfladevande, og det gør det vanskeligt at sammenligne den trofiske

---

17 Jf. figur 5 i arbejdsdokumentet.

18 Jf. kort 11, 12 og 14 i arbejdsdokumentets afsnit I.

19 Fald i nitratkoncentrationen på mindst 5 mg pr. liter.

20 Grækenland har fremsendt et ajourført sæt data, men på grund af den sene fremsendelse, kunne det ikke tages i betragtning, og de oprindeligt fremsendte data er lagt til grund for denne beretning.

21 Øgning afnitratkoncentrationen på mindst 5 mg pr. liter.

22 Jf. kort 13 i arbejdsdokumentet.

23 Jf. figur 6 i arbejdsdokumentet.

24 Jf. tabel 2 i arbejdsdokumentet.

tilstand på tværs af medlemsstaterne. Chlorophyll-a, totalkvælstof, totalfosfor og orthophosphat er ofte anvendte parametre, og 17 medlemsstater har indberettet den trofiske tilstand af deres vande ved hjælp af en eller flere af disse parametre. For 40 % af de EU-stationer[25], der afleverer data om trofisk tilstand, betegnes vandet som oligotrofisk eller ultraoligotrofisk, medens vandet for 33 % af stationernes vedkommende betegnes om eutrofisk eller hypertrofisk. Malta og Ungarn har den største andel af hypertrofiske vande, og Bulgarien og Letland den største andel af oligotrofiske vande[26].
Det er ikke alle medlemsstater, som har kystvande, der indberettede havvandets kvalitet, hvilket gør en evaluering på EU-niveau ret vanskelig inden for rammerne af denne rapporteringsrunde.

4. UDPEGELSE AF NITRATSÅRBARE ZONER

Medlemsstaterne skal udpege alle landområder på deres territorium, som har afstrømning til forurenede vande eller forureningstruede vande, hvis der ikke gribes ind, som sårbare zoner. Mindst hvert fjerde år skal medlemsstaterne tage disse nitratsårbare zoner op til fornyet overvejelse på grundlag af vandovervågningens resultater og i givet fald foretage ændringer. Medlemsstaterne kan – i stedet for at udpege specifikke zoner – vælge at gennemføre et handlingsprogram for hele deres område. Østrig, Danmark, Finland, Tyskland, Irland, Litauen, Luxembourg, Malta, Nederlandene og Slovenien har valgt at gennemføre et sådant handlingsprogram.

Af det samlede område for EU-27 er 39,6 %[27] udpeget som sårbar zone, herunder hele området i medlemsstater, som anvender et handlingsprogram for hele deres område. I forhold til den tidligere rapporteringsperiode er det samlede område, der i EU-15 er udpeget som sårbar zone eller omfattet af et handlingsprogram, øget med 1 %, så det nu udgør 44,6 % af det samlede område for EU-15. Navnlig Portugal, Belgien og Italien har øget deres sårbare zoner i perioden 2004-2007. Spanien har også øget udpegelsen i perioden 2008-2009.

5. HANDLINGSPROGRAMMER

Medlemsstaterne skal opstille et eller flere handlingsprogrammer, som anvendes på udpegede sårbare områder eller hele medlemsstatens område, hvis denne tilgang er valgt. Handlingsprogrammerne bør mindst omfatte de foranstaltninger, der er omhandlet i nitratdirektivets bilag II og III, og som bl.a. vedrører perioder, hvor tilførsel af gødning er forbudt, mindstekapacitet for anlæg til opbevaring af husdyrgødning, begrænsning af udspredning af gødning på marker og områder nær vand eller skrånende terræn.

Alle medlemsstater har iværksat et eller flere handlingsprogrammer på deres område og har i deres rapporter inkluderet oplysninger om nyligt etablerede

---

25 EU-27 minus Cypern, Danmark, Estland, Grækenland, Italien, Frankrig, Luxembourg, Nederlandene, Polen og Det Forenede Kongerige på grund af manglende eller ufuldstændige data.

26 Jf. figur 7 i arbejdsdokumentet.

27 Baseret på data for 2007, se tabel 4, figur 8 og kort 16 i arbejdsdokumentet.

handlingsprogrammer og ændringer som følge af den krævede periodiske fornyede overvejelse.

En række medlemsstater har brugt nitratdirektivets mulighed for at udarbejde og gennemføre forskellige handlingsprogrammer for individuelle nitratsårbare zoner eller delzoner; det gælder f.eks. Frankrig, Portugal, Spanien, Det Forenede Kongerige, Belgien, Italien, Polen og Rumænien.

De fleste handlingsprogrammer dækker de krævede foranstaltninger; der er dog nogle, der skal styrkes, så de beskytter vandkvaliteten tilstrækkeligt mod kvælstofforurening. De vigtigste mangler vedrører bestemmelser om opbevaringskapacitet, afbalanceret gødskning og indførelse af perioder, hvor det er forbudt at gøde.

Nitratdirektivet begrænser udspredningen af husdyrgødning på marker til 170 kg N/ha pr. år i udpegede zoner, der er omfattet af et handlingsprogram. Denne udspredningsgrænse anvendes i næsten alle handlingsprogrammer.

Opbevaringskapaciteten til gødning er øget yderligere i denne rapporteringsperiode. Ikke desto mindre er utilstrækkelig opbevaringskapacitet til husdyrgødning blandt de oftest nævnte problemer, som medlemsstaterne kommer ud for ved gennemførelsen af handlingsprogrammer. Opbevaringskapaciteten bør være stor nok til perioder, hvor det er forbudt at sprede gødning, eller hvor vejret gør det umuligt. Manglen på penge hos landbrugerne anføres som en hindring for konstruktionen af nye opbevaringsanlæg.

Hovedparten af de kontrollerede landbrugere overholdt i meget vidt omfang handlingsprogrammernes foranstaltninger. Dog blev følgende problemer fremhævet i forbindelse med gennemførelsen af handlingsprogrammer:

- korrekt registrering af udspredningen af husdyrgødning og kunstgødning hos landbrugerne

- manglende kendskab blandt landbrugerne, herunder navnlig små landbrug. Mange af disse landbrugere har svært ved at forstå handlingsprogrammernes foranstaltninger på grund af manglende viden.

En række medlemsstater (f.eks. Østrig og Nederlandene) rapporterer, at landbrugernes generelle kendskab til miljøspørgsmål har ændret sig i positiv retning, og det har f.eks. også ført til en bedre håndtering af husdyrgødning og kunstgødning.

I afsnit III i arbejdsdokumentet fra Kommissionens tjenestegrene henvises der til nogle eksempler på de fremskridt, der er gjort i forbindelse med handlingsprogrammerne i en række medlemsstater.

Kommissionen er også bekendt med, at der er en øget interesse i initiativer vedrørende forarbejdning af husdyrgødning. I en række medlemsstater, herunder især regioner med intensivt husdyrhold og et stort næringsstofoverskud, forarbejdes husdyrgødning med henblik på at fremstille slutprodukter, som nemt kan transporteres og dermed eksporteres, eller produkter med et ændret næringsstofforhold, som giver en bedre næringsstofforvaltning og dermed et mindre

overskud af næringsstoffer. Forarbejdningsteknikkerne rækker fra enkel separation i en flydende og en fast del til mere avancerede processer som f.eks. tørring, kompostering eller forbrænding af den faste del og biologisk behandling, membranfiltrering eller fysisk-kemisk behandling af den flydende del. Teknikkerne kombineres ofte med en nedbrydningsproces i biogasanlæg til energiproduktion. Det er også værd at bide mærke i en række store kooperative initiativer, hvor store grupper af landbrugere i fællesskab investerer i forarbejdningsanlæg til husdyrgødning. Det er f.eks. tilfældet i Spanien, Nederlandene og Belgien.

Det bør også nævnes, at der er en stigende interesse blandt landbrugere med husdyrhold for anvendelsen af tilpassede fodringsteknikker som f.eks. foderstoffer med lavt kvælstofindhold, fodring i flere faser med tilpasset foder afhængigt af vækstfasen og avanceret foderstyring, som giver en forbedret fodereffektivitet for det enkelte dyr. Avancerede foderforarbejdningsteknikker bidrager til en forbedret foderomsætning og mindre næringsstofudskillelse.

6. UNDTAGELSESBESTEMMELSER

Nitratdirektivet giver mulighed for at undtage fra kravet om en maksimal mængde på 170 kg kvælstof pr. ha pr. år for husdyrgødning, forudsat, at det er påvist, at det ikke hindrer opfyldelsen af direktivets mål, og at der ligger objektive kriterier til grund, f.eks. lang vækstsæson, afgrøder, der optager meget kvælstof, højt nedbørsoverskud eller jordbund med en usædvanlig høj denitrifikationsevne. Undtagelser skal vedtages af Kommissionen efter indhentning af en udtalelse hos forskriftsudvalget vedrørende nitrat, som bistår Kommissionen i forbindelse med gennemførelsen af direktivet. Korrekt udpegelse af nitratsårbare zoner og handlingsprogrammer, som er i fuld overensstemmelse med direktivet, er en forudsætning for enhver undtagelse, og undtagelsen gælder kun i handlingsprogrammets løbetid. I arbejdsdokumentets afsnit II findes en liste over de undtagelser, der er givet, frem til december 2009.

7. PROGNOSE FOR VANDKVALITETEN

Mange medlemsstater fremsendte oplysninger om vurderingsmetoder (tendensanalyser og simulationsmodeller) og evalueringen af udviklingstendenserne for presset fra landbruget og/eller vandkvaliteten. Der blev ikke fremsendt nogen oplysninger af Cypern, Frankrig, Grækenland, Letland, Malta, Portugal, Rumænien og Slovenien. Irland afleverede ikke nogen simulationsmodeller, men fremhævede foranstaltninger og udviklinger, der sandsynligvis vil have en positiv indflydelse på vandkvaliteten fremover.

Som i den foregående rapporteringsperiode var der kun få medlemsstater, der fremsendte kvantitative data om tidshorisonten for, hvornår det forventes, at der sker enten en stabilisering af forureningsniveauet eller en genopretning af vandkvaliteten. Mange medlemsstater fremhæver vanskelighederne ved at udarbejde en prognose og henviser ofte til usikkerhederne i forbindelse med vejromstændigheder, transportprocesser i jorden og det forhold, at der er gennemført foranstaltninger på andre områder end landbrugsområdet med henblik på at forbedre vandkvaliteten.

Generelt set vil det – til trods for de opnåede forbedringer af vandkvaliteten – stadig tage år, måske endda årtier, før der sker fuld genopretning af vandkvaliteten som følge af gennemførelsen af handlingsprogrammerne og ændringer i landbrugernes praksis. I de få tilfælde, hvor der angives en tidshorisont for en betydelig genopretning af vandkvaliteten, strækker den sig fra 4-8 år (Tyskland og Ungarn) til adskillige årtier for dybtliggende grundvand (Nederlandene).

8. OVERTRÆDELSESPROCEDURER

Gennemførelsen af nitratdirektivet er stadig ikke fuldstændig; det gælder hovedsageligt udpegelsen af nitratsårbare zoner og manglende overholdelse af handlingsprogrammer. Kommissionen drøfter løbende situationen med alle medlemsstaterne for at opnå en korrekt gennemførelse, og der er i øjeblikket 3 overtrædelsesprocedurer i gang. Sagen mod Spanien vedrører udpegelsen af sårbare zoner og indholdet af handlingsprogrammer, og sagerne mod Frankrig og Luxembourg vedrører handlingsprogrammer.

9. FORBINDELSER TIL ANDRE EU-POLITIKKER

Nitratdirektivet har tætte forbindelser til andre EU-politikker inden for områderne vand, luft, klimaforandringer og landbrug. De erfaringer, der er gjort med gennemførelsen, og mere avanceret videnskabelig viden om synergieffekterne af foranstaltninger i nitrathandlingsprogrammer, viser, hvor vigtigt det er at gennemføre politikkerne fuldt ud. En nylig undersøgelse[28] om integrerede foranstaltninger i landbruget for at nedbringe ammoniakudledninger har vist, at gennemførelsen af nitratdirektivet medfører væsentlige forbedringer af luftkvaliteten og en nedbringelse af drivhusgasudledningen. Yderligere oplysninger om forbindelserne til andre politikker findes i arbejdsdokumentets afsnit 4.

10. KONKLUSIONER

Denne rapporteringsrunde omfattede for første gang alle 27 medlemsstater. Alle nye medlemsstater har etableret overvågningsnet, udpeget sårbare zoner og opstillet handlingsprogrammer.

For så vidt angår vandkvalitet (grundvand) viser 66 % af overvågningsstationerne uændrede eller faldende nitratkoncentrationer. Der er dog 34 % af stationerne, som viser en øget nitratforurening, og 15 % af stationerne havde registreret nitratkoncentrationer over den fastsatte kvalitetstærskel på 50 mg pr. liter. Højtliggende grundvand var mere nitratforurenet end dybtliggende grundvand. Den største andel af forurenet vand befinder sig 5-15 m under jordoverfladen.

For så vidt angår fersk overfladevand viser 70 % af overvågningsstationerne uændrede eller faldende nitratkoncentrationer. 3 % af stationerne overskrider 50 mg pr. liter, medens koncentrationen for 21 % af stationerne ligger under 2 mg pr. liter. I

[28] Kommissionens rapport "Integrated measures in agriculture to reduce ammonia emissions", Alterra, 2007.

33 % af de stationer, der er overvåger den trofiske tilstand, registreres vandet som eutrofisk eller hypertrofisk. Nitratforureningspresset fra landbruget på overfladevandet er faldet i mange medlemsstater, selv om det stadig er landbruget, der er hovedsynderen, når det gælder kvælstofbelastningen af overfladevand.

For EU-15 kan der noteres en yderligere stigning i arealet af sårbare zoner i forhold til den foregående rapporteringsperiode. Udpegede zoner i EU-15 er øget fra 43,7 % til 44,6 % af deres territorium, medens 39,6 % af EU-27's territorium er udpeget, herunder hele territoriet i medlemsstater, som anvender et handlingsprogram på hele deres territorium. Vandkvalitetsdataene viser dog, at der er en række regioner i både EU-15 og EU-12, hvor der er behov for yderligere udpegelser ud fra de kriterier, der er fastsat i nitratdirektivet.

Handlingsprogrammernes kvalitet er forbedret yderligere i EU-15, når der sammenlignes med den foregående rapporteringsperiode; men det sker stadig ofte kun, når der indledes overtrædelsesprocedurer. Alle de nye medlemsstater har opstillet handlingsprogrammer, men en række programmer skal forbedres, hvis de fuldt ud skal opfylde kravene i nitratdirektivet; det gælder navnlig bestemmelserne om konstruktion af opbevaringskapacitet, afbalanceret gødskning og indførelse af perioder, hvor der ikke må udspredes gødning på markerne. Det er væsentligt, at der er oplysnings- og uddannelsestiltag tilgængelige for landbrugerne, og at der findes effektive kontrolprogrammer, så det sikres, at der sker en virksom gennemførelse i praksis.

I regioner, hvor der er et intensivt husdyrhold, er der en øget interesse i gødningsforarbejdningsteknikker, og det giver en mere effektiv næringsstofforvaltning, der ofte kombineres med energiproduktion fra biogasanlæg. En effektiv næringsstofforvaltning kan nedbringe omkostningerne i landbruget.

De erfaringer, der er gjort med gennemførelsen, og mere avanceret videnskabelig viden om synergieffekterne af foranstaltninger i nitrathandlingsprogrammer, tyder på, at kvælstofpolitikker forudsætter en integreret tilgang, hvor hele kvælstofcyklusen inddrages, og at gennemførelsen af nitratdirektivet leverer betydelige positive resultater, navnlig for så vidt angår udledningen af ammoniak og drivhusgasser, men også i bredere beskyttelsessammenhæng i forbindelse med vandrammedirektivet. Det vil være nødvendigt at fokusere mere på dette aspekt af kvælstofforvaltningen fremover, ligesom der vil være brug for en passende og vedvarende forskningsindsats, både nationalt og på europæisk plan.

Kommissionen vil fortsat samarbejde med medlemsstaterne om at forbedre gennemførelsen med sigte på at nå det fælles mål, som er at beskytte vandressourcerne. Kommissionen vil også fortsat tage retlige midler i brug, hvis det skønnes nødvendigt.